

Slutsatser från pilotprojekt inom ekologisk produktion

- ✓ Hundäxing-blålusern fungerar bra som vinterfoder till dräktiga dikor på stall.
- ✓ Dikorna hade mindre ts-konsumtion för vallfoder bestående av hundäxing/blålusern jämfört med blandvall timotej, ängssvingel, engelskt rajgräs, rödklöver och vitklöver.
- ✓ I studien blev proteinhalten för låg i vallfodret på grund av svag etablering av blålusern. Önskvärt är att proteinhalten bör ligga runt 100 g/kg ts till dräktiga dikor.
- ✓ Dikornas viktökning berodde enbart på fostertillväxt under dräktigheten. Födelsevikt och tillväxt på kalvarna var normal.
- ✓ TS-avkastningen blev 7,6 ton ts/ha för vallår 1 i ekologisk hundäxing/blåluservall med två vallskördar.
- ✓ Etablering av hundäxing/blålusern i ekologisk odling utan insåningsgröda gav hög andel ogräs i grönmassans första skörd etableringsåret. I andra skörden etableringsåret och vallår 1 var ogräsandel låg.

Foderbehov till dräktiga dikor

En diko med fri tillgång på grovfoder under sinperioden konsumerar ofta mer energi än hon behöver. Detta leder till, förutom resursslöseri i form av överkonsumtion, överviktiga dikor vilket kan ge kalvningssvårigheter. Om dikon äter 3 kg mer ensilage (a´ 1,60 kr/kg ts) än hon behöver per dag i 90 dagar, kostar överutfodringen 430 kr. Om dikon istället äter ett foder med lite energi, t.ex. halm, får våmmikroberna inte tillräckligt med energi för att bygga protein och proteinbrist kan uppstå.

I vallproduktion för ekologiska dikor är blandvallen betydande och på många gårdar används endast röd- och vitklöver som kvävefixerande vallbaljväxt. I dessa växtföljder blir sjukdomar som klöverröta, en orsak att vallarna minskar i ts-avkastning och kvävefixeringen blir mindre. Att få in ett avbrott i växtföljden på dessa gårdar med till exempel blåusern som vallbaljväxt, i stället för klöver, sprider riskerna och minskar sjukdomstrycket.

Beskrivning av studien:

Våren 2023 såddes en vallfröblandning med hundäxingsorten Swante 11 kg/ha samt blåusersorterna Nexus 4,8 kg/ha och Creno 6,2 kg/ha, på två ekologiska fält totalt 7,8 hektar på Rådde gård i Länghem. Jordarten är måttlig mullhaltig svagt lerig mo. Vallinsådden gjordes i renbestånd utan insåningsgröda den 5 maj. Innan sådd gödslades fälten med 30 ton/ha djupströbädd som nedplöjdes och 180 kg/ha Omya Calciprill som nedharvades.

Under etableringsåret gjordes en putsning den 17 juni, en vallskörd den 19 juli (stor andel ogräs) samt en vallskörd den 8 september. Vallskörden den 8 september gav ts-avkastningen 1,8 ton ts/ha och bestod av 10–15% blåusern, 80–85% hundäxing och 0–10% ogräs. Etableringen av hundäxing blev lyckad men blåusern blev svag med generellt få plantor. Vallåret 2024 skördades vallfodret till studien och dikorna utfodrades främst med foder från första skörden.

Från installning i slutet av oktober utfodrades 24 korsningskor, mestadels tredjekalvare och äldre, av tung ras fram till kalvning i januari med endast ensilage av hundäxing/blåusern. Korna vägdes varje månad fram till kalvning samt en gång efter kalvning. Korna hullbedömdes vid installning och efter kalvning. Utfodrad mängd ensilage mättes på gruppnivå. Efter kalvning fick dikorna ett mer näringsrikt vallensilage.

Resultat

Vallskörd

Första vallskörden som ingick i studien togs den 25 juni och ts-avkastningen blev 4,9 ton ts/ha, näringsvärde framgår nedan i tabell 1. Första skörden bestod av 85–97% hundäxing, 2–7% blålusern, 1% vitklöver och 1–7% ogräs.

Andra vallskörden togs den 3 september med en ts-avkastning på 2,7 ton ts/ha och bestod av 97–99% hundäxing, 1–2% blålusern och 1% vitklöver.

Tabell 1. Innehåll av torrsubstans (ts), omsättbar energi, råprotein (rp), fiber (NDF), icke nedbrytbar fiber (iNDF) i ensilage av hundäxing/lusern utfodrat till dikor under dräktighet samt blandvall som normalt utfodras till dikor

	Ts, %	Omsättbar energi, MJ	Rp, g/kg ts	NDF, g/kg ts	iNDF, g/kg NDF
Hu/Bl, sk 1	77	10,4	73	561	341
Hu/Bl, sk 2	81	10,4	74	617	284
Vall, sk 2	67	11,0	102	486	288

HuBl=hundäxing/blålusern, Vall=timotej/ängssvingel/engelskt rajgräs/rödklöver/vitklöver, sk 1=skörd 1, sk 2=skörd 2.

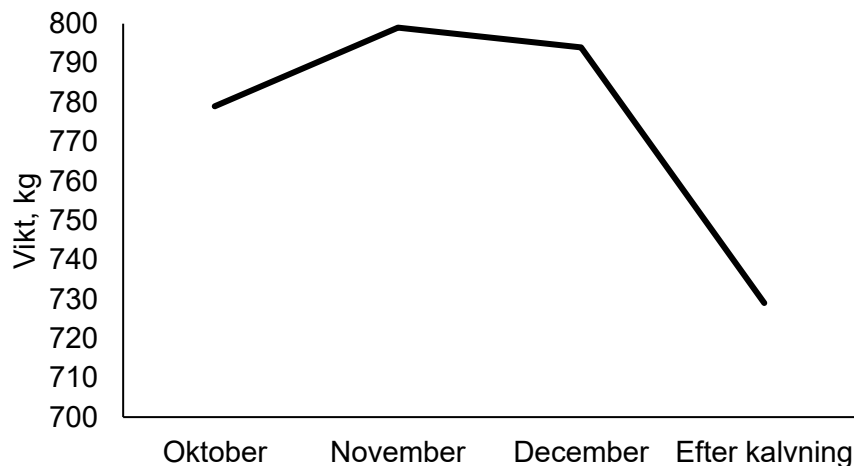
TS-konsumtion hos dikorna

Konsumtionen av ensilage av hundäxing/blåusern var under perioden 12,1 kg ts/ko/dag inklusive ca 0,5 kg ts spill/ko/dag. På Rådde gård brukar normalt ts-konsumtionen vara 15,5 inklusive 0,5 kg ts/ko/dag under dräktighet när vallfodret består av timotej, ängssvingel, rörsvingel, engelskt rajgräs, rödklöver och vitklöver.

Vikt kalvar och dikor

Figuren nedan visar medelvikt på kor från installning till kalvning. Vid installning i oktober vägde korna i medel 779 kg och i december hade de ökat 15 kg till 794 kg. I samband med kalvning tappade de 65 kg (729 kg) varav kalven vägde 44 kg. Hullet bedömdes till 4,0 vid installning och efter kalvning till 3,3. Kalvens tillväxt var i medel 1,2 kg per dag från födsel i januari till mitten av mars.

Figur 1. Medelvikt dikorna från installning till efter kalvning

Projektet *Hundäxing och lusern som vinterfoder till dikor*, journalnummer 2022-3276 inom landsbygdsprogrammet 2014-2020, har finansierats av Jordbruksverket.

Kristina Holmström, Hushållningssällskapet Sjuhärad
kristina.holmstrom@hushallningssallskapet.se
Ola Hallin, Hushållningssällskapet Sjuhärad
ola.hallin@hushallningssallskapet.se

Medfinansieras av
Europeiska unionen